

2011

Nr: 2

BUDKAFLE

FÖR

HÅBO KULTUR- OCH HEMBYGDSFÖRENING

Museets öppettider:

Lördag-söndag under juni-augusti kl.11.00-15.00

Grupper hela året. Ring 0171/51441 för bokning

Ordförande har ordet	sidan 2
Släktforskning	sidan 2
Carl Gustaf Wrangel	sidan 3
Otursförföljda sågverk i Bålsta	sidan 4
Snabbare/mer information från styrelsen	sidan 4
Nya Loggan	sidan 5
Torpbesök i tid och rum	sidan 5
Utomhuspedagogisk verksamhet	sidan 6
Musik i Uppland	sidan 6
Ett celebert besök	sidan 7
Visste Du	sidan 7
Vårens program	sidan 8

Ordförande har ordet...

Hej, mitt namn är Kjell Sandell och jag har fått förtroendet att bli ordförande i Håbo Kultur o Hembygdsförening. Lite om mig själv, är gift sedan drygt 40 år har 4 utflugna barn, bott i Håbo sedan 1975. Jag är släkt o hembygdsforskare i grunden och medverkar i den torpinventering som pågår i vår kommun. Min förhoppning är att vi i föreningen ska verka ännu mera med utåtriktad verksamhet med medlemsträffar av olika slag. Jag ser fram mot ett spännande år. Tack för förtroendet.

Bifogar vår Verksamhetsplan för 2011.

Detta år kommer styrelsen att behandla som ett mellanår för att stabilisera, vidareutveckla och renodla verksamheterna som pågår i föreningen samt att visa upp vår verksamhet o olika arrangemang i kommunen. Håbo Kultur och Hembygdsförening har idag tre hörnstenar som ligger som grund att bygga vidare på.

Släktforskning

Inom detta område vill vi försöka utöka med aktiviteter som flera släktforskarträffar, att synas mer och att delta i aktiviteter som Håbo kommun anordnar. Släktforskarresor till Leksand och även till närmare platser samt släktforskar dagar i Bålsta planeras under året för medlemmar.

Fridegårdsmuseet

Inom detta område har under året som gått stora förändringar skett både utvändigt och invändigt. Under året som kommer så hoppas vi att museet blomstrar upp med cafémöjligheter, bokförsäljning och nya utställningar och vi hoppas att besökarna strömmar till. Delområdesansvarige bör se över möjligheten till ökad exponering i media inom kommunen. Dels våra tidningar, dels lokaltv och lokalradio.

Torpinventering

Den stora pågående inventeringen som skall resultera i en gedigen bok eller flera böcker har skapat ett stort intresse hos Bålstas företag och privatpersoner och torpgruppen har idéer på att göra en folder för att synas ännu mera.

Vi har även bildat en aktivitetsgrupp som kommer att hjälpa med att arrangera dom olika aktiviteter som vi räknar med att anordna.

Vi planerar också att göra en inventering och katalogisera och digitalisera det fina material vi fått till föreningen under åren.

Kjell Sandell

SLÄKTFORSKNING

Du som vill veta vem och hur Din släkt levde på 1700-1800-talet.

Nu har du möjlighet att få hjälp av erfarna släktforskare varannan torsdag jämn vecka kl.19.00 vid knarrbacken. Har Du förhinder kom vid nästa tillfälle.

Kjell Sandell

Delområdeansvarig

ETT BREV BETYDER SÅ MYCKET...

I det centrala Europa organiserades under åren kring 1500 ett modernt postväsen, dvs brevbefordran på reguljära tider och på fastställda färdvägar enligt bestämd taxa. Det växte fram för att tillfredsställa det habsburgska väldets krav på ett sammanhållande informationsnät. Denna kejsrerliga post var i enskild ägo och drevs som ett mycket lönande familjeföretag inom ätten Thurn und Taxis under flera århundraden. Delar av detta centraleuropeiska postväsen var i denna finansfamiljs ägo ända fram till 1867.

Wrangel kunde med lätthet utnyttja detta välorganiserade postväsen, eftersom han till stor del vistades i Nordtyskland. Men också när han var t ex i Stockholm eller på Skokloster kunde han använda reguljära postförbindelser.

Även om Wrangel var en mycket nyhets hungrig person, fanns det naturligtvis ett allmänt behov i den växande svenska stormakten att genom brev få kontakt med den europeiska omvärld. Det är typiskt

att innan Sverige fick ett inrikes postväsen, organiserades en första postlinje mellan Stockholm och Hamburg 1620. Vårt första postkontor fanns i Hamburg och postmästaren där kunde knyta an till det redan existerande europeiska postnätet. Denna vår första postlinje gick från Stockholm över Nyköping, Norrköping, Linköping, Jönköping, Markaryd och Helsingör till Hamburg. Linjen förblev vår viktigaste postlinje också sedan ett allmänt inrikes svenskt postväsen organiserades 1636.

Wrangel dikterade sina brev för kansliets sekreterare. En av honom underskriven renskrift skickades med posten och konceptet arkiverades på kansliet. Det vanligaste språket i breven är tyska. Därnäst kommer svenska och franska.

Post distribuerades framför allt genom posttryttare. Brevhastigheten var god. Ett brev från Holland nådde Wrangel efter tio dagar – någon gång snabbare – om han uppehöll sig i Pommern. Om han var i Stockholm krävdes dubbla tiden.

TIDNINGSLÄSAREN WRANGEL

Tidningarna blev ett väl organiserat europeiskt massmedium under Wrangels levnad inte minst på grund av det internationella affärlivets behov av nyhetsförmedling. Men också militären, politikern och kulturkonsumenten Wrangel utnyttjade det nya mediet.

Tidningarna var till formatet blygsamma i förhållande till våra dagars. De bestod av två eller fyra små sidor, fyllda med nyheter. Utrikesmaterialet dominerade ofta i tidningarna. Ett nummer av en hamburgertidning kunde innehålla ett antal ”nyhets-telegram” från t ex Rom, Warszawa, Paris etc. Ibland fanns några annonser på sista sidan. De utkom en gång – i vissa fall två eller tre gånger - per vecka. Mot slutet av Wrangels levnad utkom på omkring 30 orter i Europa ca 50 tidningar på sju språk.

Då fanns sedan 1645 även en stockholmstidning, Ordinari Post Tijdender, som var stadskontrollerad och utgiven av postmästaren i Stockholm.

Wrangel var en flitig tidningsläsare. Tidningarna skickades till Wrangel av hans många strategiskt utplacerade handelsagenter och nyhetsförmedlare i Europa. Han kunde sällan läsa dagsfärska tidningar. En Amsterdamtidning kunde ta nästan tre veckor till Wrangel om han var i Stockholm. De tryckta tidningarna kompletterades med mängder av handskrivna tidningar, som han också erhöll. Sådana tidningar var naturligtvis mödosamma att mångfaldiga men hade fördelen att lättare undvika censurans granskningar. Verkligt konfidentiella nyheter ingick i personliga brev till Wrangel från diplomater och agenter.

Lite Hembygdshistoria

Otursförföljda Sågverk i Bålsta

Bålsta ångsåg byggdes i slutet av 1800-talet ungefär där tennishallen finns, bakom g:la järnvägsstationen. Där förblev den till 1937 då den brann ner till grunden.

(Branden blev anledningen till att Bålsta fick en brandkår.)

Sågverkspatron Rylander tillsammans med Gunnar Fransson och C O Johansson på Grans gård byggde upp det nya sågverket på tomterna Bålsta 1:78, 1:113, 1:114, 1:37, 1:53, bakom nuvarande järnhandel. Och klingorna kunde på nytt börja snurra redan samma år.

Sågverket bestod av ett såghus med hyvel, ett trävarumagasin, en tork, som drevs med el-kraft. Den maskinella utrustningen bestod av: två cirkelsågar, två kapsågar samt en femkutterhyvel.

Gunnar Fransson övertog ägandeskapet, då C.O Johansson drog sig ur och Rylander drunknat i Ullvifjärden. Sågen byggdes upp igen och drevs som ett familjeföretag från 1939 fram till 1984. Efter Gunnar Fransson övertog sonen Rune ägandeskap.

Sågen var förföljd av otur. Lördagen den 12 augusti 1939 drog en kraftig tromb genom Bålsta och ödelade bland annat sågen.

Sammanställt av Kjell Sandell

Det nystartade sågverket blev hårt drabbat av tromben. Sågen såg ut som om den blivit bombad. Byggnader hade blåst omkull och rasat samman. Virkestravarna hade rasat omkull. Allt var i en enda röra.

Vi hade nyligen startat sågen och investerat alla våra sparpengar i en ny lastbil. Den var begravd under huset där den stod i. När vi fått bort all bråten visade sig bilen vara helt oskadd. Takstolarna hade fallit som en ram runt bilen. Berättar Lilly Fransson.

En veteran på sågen var Gunnar Arbringer som började som stabbläggare 1945. Stabbläggaren var den som travade det sågade virket, de bar plankor upp till tolv tum på ena axeln. Många dukade under efter bara någon vecka, axeln sjöng in, minns Gunnar.

Tiderna hade förändrats, sågen revs för nybyggnation av villor. Maskinutrustningen övertogs av Gunnar Arbringer i Högsta. Gunnar drev sågverket i mindre skala fram till 1994. Då avslutades sågverkets historia, den var inte lönsam längre.

Villorna som byggdes där sågen har legat, ligger i kvarteret Sågarbacken vid Timmervägen, Tumvägen, Fotvägen m.fl. namn som hör ihop med forna tider.

Styrelsen ska fortsätta att ge ut Budkaflen med 5 nummer under året. Styrelsen har tagit beslutet att vid behov kunna ge snabbare och mer information till medlemmarna mellan utgivningarna av medlemstidningarna med mail . Du som vill ha mer och snabbare information sänd ett mail till:

lars.johansson@kultur-historia.se

Skriv vem det är så tar vi hand om det.

Efter konstituering av styrelsen startade styrelsens första möte som hade ett antal punkter på dagordningen. Ett av besluten som fattades var att bestämma om en ny logotyp till föreningen. Den frågan har varit uppe i styrelsen tidigare och olika förslag har tagits fram. Nu var det dags för beslut. Den nya loggan skall även användas som skylt på vår lokal på Knarrbacken och den ser ut så här:

TORPBESÖK I TID OCH RUM

Den 21 maj bjuder Torpinventeringsgruppen in alla medlemmar i Håbo Kultur- och Hembygdsförening till en guidad busstur runt i Håbo kommun. Vi ska besöka ett tiotal torp. Du kommer att få information om vad torpen heter eller hette och vilka som bodde där mellan åren 1850 – 1900 och få lite historia runt torpen.

Vi träffas vid Knarrbacken 21 maj kl. 11.00.

Rundturen börjar vid Knarrbacken vid vår lokal. Efter påstigning kommer bussen att rulla ned mot Kalmar och fortsätta mot Låddersta, Vattunöden, Lastberget, Nyckelby, Brunnsta, Ekill, Bålsta och åter till Knarrbacken. Under rundturen ska vi göra två stopp och räta på benen och bekanta oss lite närmare med torpen som står där.

Efter att bussen har stannat vid Knarrbacken bjuder vi på lite grillat/stekt av olika slag med dryck. Därefter blir det visning av vår lokal och ett allmänt samkväm med möjlighet att fråga om något är oklart efter rundturen. Även andra frågor och idéer är välkomna som berör Kultur- och Hembygdsföreningens program och utbud.

Vi måste få en intresseanmälan för beställning av buss. 50 deltagare är det mesta som den största bussen tar. Anmäl Dig så fort som möjligt så Du kommer med men dock senast 7 maj.

Anmäl Dig till Hans Söderholm på
hans_sodeholm@bredband.net eller telefon 0171-54595.

Torpinventeringsgruppen

UTOMHUSPEDAGOGISK VERKSAMHET VID FRIDEGÅRD-STATARMUSEET

Efter ett intensivt och arbetsamt år 2010 så börjar slutet på projektet Fridégard-Statare synas i fjärran. Tomten bakom museet har planerats så att den kan iordningställas som en skolträdgård som fanns vid en del av våra skolor på landet runt 1900-talets början. Projektledaren Hans Söder har sökt pengar hos Upplandstiftelsen för ekonomiskt stöd till utomhuspedagogisk verksamhet vid Fridégard-Statarmuseet. Vi fick de begärda 4.000 kronor i hård konkurrens med många andra ansökningar. Totalt beviljade Upplandsstiftelsen 130.000 kronor men ansökningarna var på sammanlagt 900.000 kronor.

Tanken är att skolans elever ska lära sig vilka råvaror som används vid matlagning av olika maträtter. Eleverna ska så och odla grönsaker av olika sorter och sätta potatis som ska användas i matlagning när grödorna har mognat. Eleverna ska få lära sig matens gång från jord till gryta på ett pedagogiskt sätt.

De skolor som har nappat på utomhuspedagogisk verksamhet är Potentiaskolans årskurs 4 och 5 samt Futurum Rosa enhet årskurs 3.

Det är en självklarhet att eleverna erbjuds en guidning på museet för 15 kronor/elev.

Hans Söderholm

Redaktören

Global Percussion Network

Lördagen den 12 mars kl 16.00

Gästades vi av Global Percussion Network

Ett femtiotal besökare fick en oförglömlig lördagseftermiddag med en annorlunda musikupplevelse. Det var en fröjd för både öga och öra inte bara för stunden utan även för lång tid framöver.

Global Percussion Network är en internationell välkänd grupp som har spelat i Sydamerika och i Mexico vid flertal tillfällen.

Ett celebret besök hos Torpinventeringsgruppen

Den 22 mars hade vi inbjudit Kommunalrådet Agneta Hägglund till vårt möte. Vi informerade då bl.a. om vårt projekt samt hur långt vi kommit. Agneta visade stort intresse för projektet samt tyckte att det är en viktig del i kulturen inom kommunen.

Dessutom diskuterade vi en hel del andra frågor. Bl.a. behovet av arkivering av föreningens alla handlingar, samt möjligheten att om så behövs få kommunens stöd för finansieringen av kostnaden för att trycka boken/böckerna efter genomförd inventering.

Agneta ställde sig mycket positiv till båda delarna. Vi informerade också om den Samverkansgrupp som vi initierat till med en del andra kulturföreningar. Vår förhoppning är att denna grupp skall kunna bli en remissinstans för politikerna innan beslut tas i kulturella frågor.

Vi upplevde det som ett mycket positivt möte med kommunens högsta politiska ledare, och är mycket tacksamma för att hon gav sig tid att träffa oss.

Kan också berätta att vi även har haft besök av HåboPortalens Attila Gal, där vi diskuterade möjligheten till ytterligare information om projektet.

Bo Hammarström

Visste Du

Att det vackra korfönstret, som skänktes av Kalmar kyrkas syförening och insatts i Kalmar kyrka 1967, är en kopia av det ursprungliga gotiska från 1300-talet (kasserat på 1400-talet). Det s. k. masverket i trepass visar stiliserade klöverblad: symbolen för treenigheten. (Riddarholmskyrkan har ett liknande fönster) Kyrkohistorien berättar att S:t Patrik, irländsk apostel (död år 493), var den som först använde denna symbol som åskådningsmaterial i en predrikan. Klöverbladen förekommer även på kors och kronor. De äldsta treenighetstecknen är: handen för Gud, lammet för Jesus, och duvan för Den Helige Ande. Sen förekom också symboler som öga i triangel för Gud, fisk för Jesus och nedåttflygande duva för Den Helige Ande samt andra bildtecken, varav en del med tiden förbjöds av påven

VÅRENS PROGRAM

Maj utflykt med Torpargänget lördagen 21 maj kl.11.00

Föranmälan till Hans Söderholm tel . 0171-54595 alt.

hans_soderholm@bredband.net

se sidan 5

Medlemsavgiften för 2011

- Familj 150 kr
- Enskild 125 kr
- Sätts in på Postgiro 232331-9

Håbo Kultur o Hembygdsförenings styrelseledamöter efter årsmötet mars 2011

Namn	Mailadress	Telefonnummer Mobilnummer
Ordförande: Kjell Sandell	kjell.sandell@bktv.nu vald till 2012	070-6665778
Vice ordförande: Lars Johansson	lars.johansson@lnctv.com vald till 2013	0171-56359 070-6694115
Kassör: Gunnar Löfgren	gg.lovgren@bktv.nu vald till 2013	0171-50659 070-9585975
Sekreterare: Gerd Dalersjö	gerd@rosendalekonomi.se vald till 2013	-- 070-5201094
Ledamot: Hans Söderholm	hans_soderholm@bredband.net vald till 2012	0171-54595 070-5787552
Ledamot: Bo Hammarström	bosse.hammarstrom@telia.com vald till 2012	
Ledamot: Sonia Thunman Larsson	vald till 2012	
Ansvarig för hemsidan:	webmaster@kultur-historia.se	

Vald till 2012 innebär 1 års mandatperiod.

Vald till 2013 innebär 2 års mandatperiod.

Ansvarig utgivare Kjell Sandell

Redaktör Hans Söderholm